

Branka Rotar Pance

Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo

AKTIVNO UČENJE GLASBE IN ZASNOVA SODOBNE DIDAKTIKE GLASBE PRI EKSPERIMENTALNEM POUKU BREDE OBLAK

Izvirni znanstveni članek / Original Research Paper

Izvleček

Temelji sodobne slovenske didaktike glasbe so bili postavljeni pri eksperimentalnem pouku, ki je bil longitudinalno izveden v vseh osmih razredih osnovne šole. Začel se je v šolskem letu 1963/64 s ciljem korenite prenove glasbenega pouka in razvojem novih učnih metod. Eksperimentalni pouk je v celoti realizirala Breda Oblak, ki je v pisnih pripravah in z izvedbo učnih ur utemeljila koncept aktivnega učenja glasbe prek dejavnosti izvajanja, poslušanja in ustvarjanja. Na spremljajočih seminarjih za učitelje, ki so vključevali tudi hospitacije pri urah eksperimentalnega pouka, je nove metode glasbenega učenja prenašala v najširšo pedagoško prakso. Rezultate eksperimentalnega pouka je strnila in nadgradila v didaktičnih kompletih za vse razrede osnovne šole, izdanih v dveh zaporednih ciklih: najprej za osemletno in kasneje za devetletno osnovno šolo. Metodiko glasbene vzgoje jo preobrazila in nadgradila v sodobno glasbenodidaktično teorijo in prakso.

Ključne besede: Breda Oblak, eksperimentalni pouk, osnovna šola, didaktika glasbe

Abstract

Breda Oblak's Experimental Music Education: Active Music Learning and Conception of Modern Music Teaching

The foundations of modern Slovene music teaching were laid in the experimental music education which was carried out as a longitudinal study in all eight grades of primary school. First introduced in the school year 1963/64, it aimed at thoroughly reforming music education and developing new teaching methods. The entire project was carried out by Breda Oblak who, in her written lesson plans and in the practical execution of lessons, developed the concept of active music learning, basing it on performing, listening and creating activities. At seminars for teachers, which included also observations of experimental lessons, she disseminated the new music teaching methods to the broadest pedagogic practice. She used the results of the study to develop didactic packs for all grades of primary schools. These materials were issued in two cycles: first for the eight-year and latter for the nine-year primary school. Breda Oblak transformed the music education teaching methods, upgrading them into modern music-teaching theory and practice.

Keywords: Breda Oblak, experimental music education, primary school, music didactics

Uvod

Oddelek za glasbeno pedagogiko Akademije za glasbo Univerze v Ljubljani je z dvodnevним mednarodnim znanstvenim simpozijem *Izzivi sodobne glasbene pedagogike* (15.–16.11.2017) proslavil življenjski jubilej: 80-letnico zaslužne profesorice dr. Brede Oblak. Utemeljiteljica sodobne didaktike glasbe je prehodila bogato profesionalno pot od avtodidaktinje na Jesenicah do ključne osebe slovenskega glasbenodidaktičnega in kurikularnega razvoja glasbenih predmetov v vertikali splošnega in glasbenega šolstva. Z uporabo introspekcijske analize jo je predstavila v prvoosebni poklicni pripovedi

Narativni izraz poti skozi glasbeno šolstvo (Oblak, 2016). V njej je opisala motivacijske in identifikacijske dejavnike profesionalnega razvoja učitelja glasbe, kot ga je doživljala sama skozi sedem desetletij in kot ga je s svojim strokovnim in znanstvenim delovanjem (so)oblikovala na nacionalni ravni. V tem obdobju je bil najmočnejši razvojni impulz eksperimentalni pouk glasbene vzgoje v vseh razredih osnovne šole, ki ga je izvajala kot longitudinalni projekt, pri tem pa eksperimentalnemu pouku doslej še nista bili namenjeni večja raziskovalna pozornost in obravnava. V prispevku z vidika historične analize publiciranih prispevkov v strokovnih in znanstvenih revijah, ter v različnih monografijah, ob tem pa tudi analize dokumentov iz osebne arhiva Brede Oblak in pogovora z njo predstavljamo potek in dosežke eksperimentalnega pouka glasbene vzgoje. Pri tem poudarjamo tezo, da je eksperimentalni pouk Brede Oblak pomenil odločilen premik k aktivnim oblikam učenja glasbe in da je postal temelj, na katerem se je razvila sodobna didaktika glasbe.

Okoliščine začetka eksperimentalnega pouka glasbene vzgoje v osnovni šoli

Breda Bidovec (Oblak)¹ je prve glasbenopedagoške izkušnje začela pridobivati na Jesenicah. Kot absolventka Oddelka za zgodovino glasbe Akademije za glasbo v Ljubljani je v šolskem letu 1959/60 začela honorarno poučevati klavir na jeseniški glasbeni šoli. Po diplomi (1960/61) se je tam redno zaposlila in prevzela še pouk nauka o glasbi. Zaradi potreb v kraju je na jeseniški gimnaziji poučevala predmet Estetska vzgoja in nekaj časa nadomeščala učiteljico glasbe v osnovni šoli. Končno licenco za opravljanje učiteljskega dela je pridobila leta 1962 z opravljenim strokovnim izpitom, ki je med drugim vključeval tudi učni nastop pred komisijo. Izpit je zelo uspešno opravila v Ljubljani na Glasbeni šoli Center. Zaradi izstopajoče odličnosti je z njim pridobila vabilo ravnatelja šole Slavka Mihelčiča, da se zaposli v tamkajšnji šoli. Poleg tega je v njej bodočo naslednico prepoznal tudi znameniti pedagog Stanko Gogala, prav tako član strokovne komisije.²

Marca 1963 je kot zunanja sodelavka začela poučevati na ljubljanski Glasbeni šoli Center. S šolskim letom 1963/64 se je stalno zaposlila v Ljubljani in se hkrati srečala z reorganizacijo šole v Zavod za glasbeno in baletno izobraževanje (ZGBI),³ ki je združil

1 Dekliški priimek Brede Oblak je Bidovec. Po poroki z Gorazdom Oblakom leta 1965 se je podpisovala z obema priimkoma (Breda Bidovec - Oblak). Tri leta kasneje je uradno umaknila dekliški priimek in od takrat se je v svojih publiciranih delih in pri vseh dejavnostih podpisovala le s priimkom Oblak.

2 Breda Oblak je takratno dogajanje opisala takole: »Učnemu nastopu so sledili predpisani izpiti, med katerimi je bila tudi obča metodika, ki jo je preverjal znameniti pedagog dr. Stanko Gogala. Za vedno mi je ostal v spominu sproščen strokovni dialog, ki ga je profesor iznenada prekinil, vstal in dejal: 'Nekoč me boste pri tem predmetu na Akademiji nadomestili.' Njegova nepričakovana pripomba in tudi ponudba ravnatelja Slavka Mihelčiča sta me prijetno presenetili, čeravno sta se mi v danem trenutku zdeli povsem nerealni.« (Oblak, 2008, str. 51, 52)

3 J. J. v Grlici (let. XI, št. 1-2, 1966) ustanovitev ZGBI predstavi z naslednjim zapisom: »Do nedavna je bilo glasbeno in baletno šolstvo na območju občine Ljubljana-Center razvejano na več samostojnih šol: glasbeno šolo Ljubljana-Center, oddelek za izrazni ples, glasbeno šolo za ljudske instrumente ter na šoli s širšim značajem: srednjo glasbeno šolo in srednjo baletno šolo. Nekatere od teh šol so se zaradi slabih delovnih razmer vse bolj borile za obstoj. Zlasti je zaviralo njihov poln razmah pomanjkanje dobrih učnih prostorov, kar sta najbolj občutili obe srednji šoli. Spreureditvijo oziroma nadzidavo poslopja v Vegovi 7, so se odprle nove perspektive (to je bila pri nas prva večja investicija v tovrstno zgradbo). Obenem je dozorela zamisel za obsežnejšo reorganizacijo omenjenih šol, ki so v začetku šolskega leta 1963/64 prešle v skupno upravljanje; nastal je zavod za glasbeno in baletno izobraževanje.« (J.J., 1966, str. 27)

»več tedanjih glasbenih in plesnih šol v ljubljanskem središču (Srednja glasbena šola, Glasbena šola Center, Srednja baletna šola, ki je obsegala tudi nižje razrede, Glasbena šola pri svetu Svobod okraja Ljubljana in Oddelek za izrazni ples v Pionirski knjižnici)« (Kalan, 2005, str. 103).

Delovne obveznosti nove redno zaposlene sodelavke Brede Bidovec (Oblak) na ZGBI so bile kombinirane. Na glasbeni šoli je poučevala predšolske skupine in nauk o glasbi. Ob izidu knjige *Solfeggio I* (Jurca, Kalan, 1964) je v sodelovanju s profesorjem solfeggia Maksom Jurco z vzorčnimi učnimi nastopi predstavljala uporabo tonalno-relativne metode na uvajalnih seminarjih v Ljubljani in drugih slovenskih krajih.⁴ Tudi sicer so na njenih rednih učnih urah nauka o glasbi in predšolske glasbene vzgoje na ZGBI hospitirali bodoči in že delujoči učitelji glasbe, dosežki učencev pa so bili predstavljeni na javnih nastopih in bili posneti kot avtorske radijske oddaje.⁵ Del njene delovne obveznosti je bil zapolnjen s sodelovanjem pri projektu osemletnega eksperimentalnega pouka glasbene vzgoje v osnovni šoli (Oblak, 2008, 2016; Smole, 2015). S projektom je prišlo do umestitve osnovnošolske glasbene vzgoje v glasbenoizobraževalni sistem, kar Oblakova označi kot »osamljen primer« in nadaljuje: »Pobudo zanjo je dal takratni pomočnik ravnatelja prof. Pavle Kalan, ki je pripisoval novemu Zavodu za glasbeno in baletno izobraževanje širše glasbeno-pedagoško poslanstvo. Ker je pred tem deloval na učiteljskišču, je dodobra poznal problematiko splošne glasbene vzgoje in prizadevanja za njeno prenovo. Predlagal je poseben projekt v obliki eksperimentalnega pouka, katerega namen je bil z neposredno prakso izoblikovati novo fizionomijo učnih ur glasbene vzgoje v osnovni šoli.« (Oblak, 2008, str. 52)

Okoliščine umestitve osnovnošolske glasbene vzgoje v glasbeno-izobraževalni sistem so temeljile na resoluciji *Priporočilo za reformo glasbenega pouka* (1963). Resolucijo je pripravila posebna komisija, imenovana s strani Društva glasbenih pedagogov Slovenije, v komisiji pa so bili Vlado Golob (predsednik), Cvetko Budkovič, Srečko Gruškovnik, Vida Hribar Jeraj, Pavle Kalan, Egon Kunej in Peter Lipar. Resolucija je bila rezultat poprej pripravljenih tez in njihove obravnave na dvodnevem posvetu (28.–29. 1. 1963). Objavljena je bila v 1. številki IX. letnika *Grlice* (1963), pri čemer avtorstvo (komisije) ob njenem naslovu ni izpostavljeno, ampak je razvidno iz uvodnega besedila.

4 V 3. številki Biltene ZPPS je zabeležka, da je Breda Bidovec - Oblak pripravila »primer praktične uresničitve poglavij iz učbenika *Solfeggio I*.« (J. H., 1968-69, str. 12). Svoj primer je pripravila tudi Mirjana Turel, pedagoška svetovalka za glasbeni pouk Zavoda za prosvetno-pedagoško službo Ljubljana I. (ibid.).

5 Breda Oblak v osebni arhivu hrani scenarij za javni nastop ob prihodu dedka Mraza, ki vključuje instrumentalne točke učencev glasbene šole (tipkopis, 2 str., b.d.); scenarij za nastop in radijsko oddajo *Otrokov dan*, v kateri se pevske točke otrok izmenjujejo z veznim besedilom o cicibanovem življenju (tipkopis, 2 str., b.d.); program nastopa predšolskih skupin (22 točk) z veznim besedilom (tipkopis in rokopis, 4 str., b.d.), program javnega nastopa z 22. točkami, ki jih programsko sestavila Breda Oblak (koncertni list ZGBI, Glasbene šole Ljubljana z naslovom *Naši cicibani nastopajo*; 11. junij 1970, Dvorana Križank). V popisu njene bibliografije v 4. zvezku *Glasbeno-pedagoškega zbornika Akademije za glasbo v Ljubljani* (Rotar Pance, 2002) je za obdobje 1965-1982 evidentiranih 12 prispevkov za radijske oddaje (t.i. radijskih šol za posamezno stopnjo šolanja). Breda Oblak jih je pripravila še več, vendar domneva, da v arhivu RTV niso več dostopne zaradi presnemavanja magnetofonskih trakov, prav tako pa tudi niso bile evidentirane v bibliografski bazi Cobiss (Osebni pogovor z Bredo Oblak, Ljubljana, 29. 9. 2017).

Resolucija je strukturirana v štirih poglavjih: I. Ugotovitev stanja, II. Perspektivna usmeritev, III. Naloge glasbenovzgojnih ustanov, IV. Funkcije posameznih stopenj glasbenovzgojnih zavodov. V prvem poglavju je bilo med šibkostmi glasbenega šolstva posebej opozorjeno, da ni prave programske povezave med glasbenoizobraževalnimi zavodi različnih stopenj. Prav tako glasbeno šolstvo ni organsko povezano z osnovnimi šolami in drugimi šolami.

V drugem poglavju je naštetih devet smernic, ki opisujejo *»nove prijeme in oblike glasbenega šolstva«*, med katerimi je v prvih treh točkah zapisano:

- »1. Glasbeno izobraževanje je treba razširiti in poglobiti v glasbeno vzgojo, ki je družbena potreba in pravica vsakega našega človeka.*
- 2. Glasbeno vzgojo je treba razviti v vso demokratično širino, ki naj se uveljavi tudi na tem področju, saj glasbena vzgoja danes ne more več biti privilegij samo nekaterih. Sodobna psihologija je ugotovila, da nemuzikalnih ljudi praviloma ni, da pa je treba muzikalnost že pri otroku vzbuditi in razvijati.*
- 3. Našega človeka, predvsem mladega, je treba naučiti pravilno in ne ozko vrednotiti glasbo z vseh področij, da se bo znal orientirati pri današnji izredni konsumaciji glasbe vseh vrst.« (Priporočilo za reformo glasbenega pouka, 1963, str. 4)*

Med nalogami glasbenovzgojnih ustanov je bila poudarjena potreba po ustanovitvi novih glasbenovzgojnih ustanov, *»ki bodo kos novim nalogam«* in izboljševanju *»metodičnih postopkov pri glasbeni vzgoji«*. Po oblikovanju novega idejnega programa in *»formiranju novih oblik glasbene vzgoje je treba izdelati operativni plan: urediti predmetnike, učne načrte itd.; vse to mora ustrezati oblikovanju potrebnega profila profesionalnih kadrov in potrebam amaterizma«* (prav tam, str. 5).

V četrtem poglavju so opisane funkcije posameznih glasbenoizobraževalnih stopenj in ustanov od predšolskega obdobja do univerzitetne ravni, pri čemer je poudarek tako na glasbenem izobraževanju in glasbeni vzgoji učencev, dijakov in študentov kot na profesionalnem usposabljanju na glasbenem področju. Poudarjena sta skrb za ustrezno izobraževanje glasbenopedagoškega kadra in delovanje v podporo kakovostnega razvoja tako na področju glasbenega profesionalizma kot amaterskega dela. Glasbena vzgoja šolske populacije je bila ključna vez med glasbeno in osnovno šolo:

- »2. Dosedanje nižje glasbene šole so osnova glasbenovzgojnega procesa. Razvijajo glasbenovzgojno dejavnost v širino, vzgajajo ljubitelje glasbe in dajejo strokovno osnovo za razvoj glasbenega amaterizma, dopolnjujejo glasbeno vzgojo na osnovnih šolah, vzbujajo zanimanje za glasbo pri predšolskih otrocih in pripravljajo svoje učence za poklicni študij glasbe.... Kadrovska in prostorna povezava naj bo kar najtesnejša: glasbena šola lahko organizira na osnovnih krožke in reden glasbeni pouk, obratno pa lahko tudi osnovna šola uporablja prostore in vzgojne pripomočke glasbene šole, kolikor obstajajo za to možnosti ...« (Priporočilo za reformo glasbenega pouka, 1963, str. 6)*

Pavel Kalan je kot član komisije sodeloval pri pripravi resolucije in je v teh okoliščinah tudi sprejel ponujeno mesto pomočnika direktorja ZGBI, saj se je želel ukvarjati predvsem »z glasbenopedagoškimi vprašanji, posebej z mentorstvom eksperimentalnih oddelkov glasbenega pouka ...« (Kalan, 2005, str. 55) Njegova pobuda, povezana s temeljnimi smernicami resolucije, je dobila ustrezno podporo na ZGBI; na takratnem Ministrstvu za prosveto LRS, ki je izvajanje eksperimentalnega pouka glasbene vzgoje financiralo; in na Zavodu za prosvetno-pedagoško službo Ljubljana, ki je bil odgovoren za strokovno spremljanje projekta in takojšnji prenos novih učnih pristopov in metod v najširšo prakso z organizacijo seminarjev za delujoče in bodoče učitelje glasbene vzgoje.

Longitudinalni projekt se je začel izvajati s šolskim letom 1963/64 s ciljem povezave glasbenega in splošnega šolstva ter korenite prenove osnovnošolskega glasbenega pouka v vseh razredih osnovne šole na podlagi novega koncepta oblikovanja učnih ur. Na njih so bile preizkušane nove metode učenja glasbe. Pavel Kalan⁶ je prevzel nalogo, da strokovno spremlja eksperimentalni pouka glasbene vzgoje, formalno umeščen na teoretsko-pedagoški oddelek ZGBI, v okviru katerega je deloval Oddelek za povezovanje z osnovnimi šolami. Ta oddelek je vodil Janez Bole in je bil kot takratni izvajalec predmeta Metodika glasbene vzgoje vključen tudi v eksperimentalni pouk. Izvedbo eksperimentalnega pouka sta prevzeli Breda Bidovec (Oblak) in Tea Budna.⁷ (Kalan, 2005; Oblak, 2008, 2016, Smole, 2015)

Tudi nekatere druge glasbene šole so v skladu z resolucijo izvajale dejavnosti, s katerimi so se povezovale z osnovnimi šolami. Aktivnosti so bile usmerjene v pripravo skupnih prireditev (nastopov) za posamezne ciljne skupine osnovnošolskih razredov (Bitenc, 1968),⁸ niso pa bile sistematične in projektno vodene v smislu kontinuiranih

6 V svojih spominih zapiše: »Tako sem brez pomisleka sprejel ponudbo za pomočnika direktorja novo osnovanega Zavoda za glasbeno in baletno izobraževanje. Tu naj bi se ukvarjal predvsem z glasbenopedagoškimi vprašanji, posebej z mentorstvom eksperimentalnih oddelkov glasbenega pouka, kar mi je ustrezalo, saj sem se želel v večji meri posvetiti raziskovalnemu delu na tem področju.« (Kalan, 2005, str. 55)

7 Po poroki Tea Marn. Leta 1963 je Tea Budna diplomirala na Oddelku za muzikologijo FF (Razvoj angleške vokalne glasbe, mentor Vilko Ukmar; prim. http://muzikologija.ff.uni-lj.si/wp-content/uploads/2016/03/UN_AIK_DIPL.pdf (obiskano 12.10.2017).

8 Janez Bitenc v daljšem prispevku, objavljenem v *Grlici*, zapiše: »V začetku šolskega leta 1967/68 je vodstvo glasbene šole FRANCA ŠTURMA Šiška-Bežigrad poslalo ravnateljstvu in predmetnim učiteljem glasbe osnovnih šol Zvonka Runka, Riharda Jakopiča, Hinka Smrekarja, Valentina Vodnika, Alojza Kebeta, Franca Rozmana-Staneta, dr. Vita Kraigherja, Borisa Kidriča, Mirana Jarca in Danile Kumar dopis z naslednjo vsebino:

'Vodstvo glasbene šole vas obvešča o delovnem načrtu, ki smo ga pripravili za povezavo med osnovnimi šolami in našo ustanovo. Delovni načrt temelji na osnovi dosedanjih izkušenj na tem področju, na možnostih, ki jih ima glasbena šola, in na željah ter potrebah osnovnih šol. Po temeljiti in vsestranski preučitvi vsebine našega dela smo se letos odločili, da bomo obiskali vsako osnovno šolo dvakrat v šolskem letu. Pripravili bomo štiri sporede. Dva sporeda za učence prvega in drugega razreda, dva sporeda pa za učence tretjega in četrtega razreda ...

Novost naših letošnjih gostovanj je, da instrumentalni delež pripravijo gojenci glasbene šole, vokalni del pa otroški zbor, ki deluje na osnovni šoli. V ta namen je vodstvo glasbene šole poskrbelo za ponatis pesmi v pesmaricah, ki jih z najboljšimi željami za tesno in uspešno sodelovanje poklanjamo pevcem otroškega pevskega zbora. Eno izmed pesmi se bodo naučili vso mladi poslušalci. S tem želimo doseči, da bo naša prireditev izzvenela v razpoloženju, ki naj spontano zajame vso dvorano Dan, ko bi obiskali učence na vaši šoli, bi lahko poimenovali GLASBENI DAN. Tako bi zbudili pri otroku in pri učiteljstvu večje zanimanje in vnaprejšnjo pripravljenost; ta bi stvari sami pripomogla do globljega doživetja, glasbeni vzgoji pa dala določeno priznanje. Vse to bi sčasoma lahko razširili na višje razrede, ki bi ta dan organizirano obiskali glasbeno predstavo ali simfonični koncert'.« (Grlica, 1968, let. XII., št. 2, str. 40)

hospitacijskih nastopov, v okviru katerih bi bile predstavljene nove učne metode. Longitudinalni eksperimentalni pouk glasbene vzgoje Brede Bidovec (Oblak) in začetnih sodelavcev je bil edinstven v zgodovini slovenske glasbene pedagogike.

Izvedba eksperimentalnega pouka glasbene vzgoje v osnovni šoli

Eksperimentalni pouk glasbene vzgoje se je začel izvajati v šolskem letu 1963/64 v enem prvem razredu na treh osnovnih šolah. V šolskem letu 1964/65 so ga začeli izvajati še v drugem razredu in ga izvedbeno razširili na vse osnovne šole tedanje Občine Ljubljana Center (Bole, 1964/65). Breda Bidovec (Oblak) je izvajala eksperimentalni pouk na štirih šolah: OŠ Prežihov Voranc, OŠ Toneta Čufarja, OŠ Majde Vrhovnik in OŠ Ledina.

Janez Bole je kot vodja Oddelka za povezovanje z osnovnimi šolami ZGBI in član projektne skupine predstavil začetek izvedbe eksperimentalnega pouka v naslednjem zapisu:

*»Dejavnost odseka za povezavo z osnovnimi šolami ljubljanskega zavoda za glasbeno in baletno izobraževanje je usmerjena v izboljšanje **kvalitete glasbene vzgoje** v osnovni šoli. Z drugo besedo: odsek skuša ustvariti nov, na sodobnih principih temelječ način glasbene vzgoje. V ta namen je uvedel v lanskem šolskem letu po en eksperimentalni razred na treh osnovnih šolah, v letošnjem šolskem letu pa je to dejavnost razširil na vse osnovne šole občine Center. Te razrede namerava odsek voditi do 8. razreda, se pravi vsako leto postaviti fiziognomijo učne ure za naslednji razred. Pri tem gre za način glasbene vzgoje, ki bo sproti v praksi preizkušen in bo plod teamskega dela glasbenih strokovnjakov in razrednih učiteljev. Nov način pouka vsebuje tele elemente: melodično vzgojo, oblikovanje glasu ter ritmično vzgojo, pri čemer je upoštevan tudi gibalni element. Poudarek je na petju in estetskem oblikovanju pesmi. Razvrstitev snovi je najtesneje povezana z učnimi enotami, z drugo besedo, glasbena vzgoja teče vzporedno z drugim gradivom. Vsaka učna enota pa je organska celota zase, se pravi, da je tematika učne ure vpletena v vse njene elemente. Uspeh novega načina glasbene vzgoje je do sedaj v vseh razredih presenetljiv. Ne samo pri ostrenju sluha in ritmičnega čuta, še veliko bolj – kar je posebej razveseljivo – pri celotnem estetskem oblikovanju otrokove duševnosti.« (Bole, 1964/65, str. 75)*

Poleg gibalno-plesnega izražanja je bil v koncept učnih ur na novo kot stalni učni pripomoček za aktivno muziciranje v razredu vključen tudi Orffov instrumentarij. Poznavanje in upoštevanje razvojnih zakonitosti, interesov in potreb pa je Oblakovo pripeljalo tudi do oblikovanja in vključevanja glasbenih didaktičnih iger v pouk (Winkler Kuret, 2006).

Breda Oblak je leta 2008 v intervjuju, objavljenem v reviji *Glasba v šoli in vrtcu*, začetek eksperimentalnega pouka reflektivno opisala takole:

»Pouk je v iskanju razvojno ustreznih dejavnosti, vsebin, didaktično-metodičnih pristopov, analiz in vrednotenj zastavljal zahtevne naloge in bil hevristično naravnani. Izviral je iz pomanjkanja učnega gradiva, pripomočkov, vzgledov, ne nazadnje izkušenj in širšega pedagoško-psihološkega znanja. Na začetku poti sem našla strokovno oporo za posamezna področja pri sodelavcih, zlasti pobudnikih projekta, zaradi spreminjajočih se okoliščin pa sem se kmalu osamosvojila.

Za svoj pedagoški razvoj se moram zahvaliti odlični skupini učiteljic, katerih razredi so bili vključeni v eksperiment. Redno so bile navzoče pri glasbeni vzgoji ter zavzeto in kritično sledile realizaciji ur in vzgojno-izobraževalnim dosežkom. S svojim vedenjem so mi odkrivale vpogled v širši pedagoški in psihološki utrip razredov. Intenzivno sodelovanje in sproti prenos spoznanj v pedagoško prakso je pravzaprav napovedoval akcijsko raziskovanje.« (Oblak, 2008, str. 52)

Izvajanje eksperimentalnega pouka na različnih lokacijah je bilo v organizacijskem in logističnem pogledu velik izziv. V naslednjih šolskih letih se je zaradi kontinuiranega izvajanja eksperimentalnega pouka v nižjih razredih in vsakoletnega vključevanja višjega razreda obseg dela izjemno povečeval. V šolskem letu 1964/65 se je začela krčiti in spreminjati projektna skupina: na drugo delovno mesto sta odšla Pavel Kalan⁹ in Tea Budna (Marn). Po nekaj letih je zaradi drugih obveznosti sodelovanje pri eksperimentalnem pouku opustil še Janez Bole. Breda Oblak je ostala sama, zato je bilo treba obseg izvajanja eksperimentalnega pouka skrčiti glede na sodelujoče šole. Ivan Berce, ravnatelj OŠ Toneta Čufarja, je v nastalih razmerah predlagal, da se eksperimentalni pouk do konca izvede le na njihovi osnovni šoli. Njegov predlog je bil sprejet in projekt je bil v celoti izveden v vseh osmih razredih osnovne šole le na OŠ Toneta Čufarja. Končan je bil v šolskem letu 1970/71 (Oblak, 2008, 2016, Winkler Kuret 2006).

Na začetku eksperimentalnega pouka glasbene vzgoje je Breda Bidovec (Oblak) prevzela oblikovanje pisnih priprav za posamezne učne ure (tedenske učne enote), ki so bile nato izvedene pri pouku na vseh osnovnih šolah, vključenih v eksperiment. Učne ure so temeljile na prepletu glasbenih dejavnosti, ki so se z izbranimi glasbenimi vsebinami povezovala in uresničevala izhodiščni naslov posamezne tedenske učne enote. Oblakova je to povezanost v učnih urah glasbene vzgoje opredelila kot kontinuirano in sistematično delo na makro nivoju (tedenske učne enote) in mikro nivoju (glasbene dejavnosti; Winkler Kuret, 2006). Pri učnih urah je bilo razvidno medpredmetno povezovanje, ki je dajalo domišljen okvir glasbenim dejavnostim in vsebinam.

Učne ure so bile odprtega tipa, največkrat tudi javno izvedene kot vzorčne hospitacijske učne ure. Hospitacijske obiske je terminsko organiziral svetovalec, delujoč na Zavodu za prosvetno-pedagoško službo. Nedatirani ohranjeni tipkopisi kažejo, da so učitelji pri

⁹ Na Zavodu za napredek šolstva SRS je prevzel stalno mesto pedagoškega svetovalca (Budkovič, 1964/65).

Oblakovi hospitirali dan za dnevno v istovrstnih razredih¹⁰ ali pa v različnih razredih in pogostokrat tudi na več urah zaporedno.¹¹ Hospitanti so pred učno uro prejeli pisno pripravo na pouk in so jo v skladu z možnostmi predhodno obravnavali. Nato so prisostvovali izvedbi učne ure, ki ji je sledila strokovna analiza. V ohranjenem tipkopisu je npr. razvidno, da je na osmih terminih hospitacij, izvedenih v 1., 2. in 3. razredu na OŠ Toneta Čufarja oktobra 1968, prisostvovalo 335 učiteljev, krajevno razdeljenih na osem skupin glede na občino, iz katere so prišli. Hospitacije so bile organizirane za učitelje nauka o glasbi, razredne učitelje in predmetne učitelje glasbene vzgoje. Občasno so potekale tudi v dvorani ZGBI, v učnih urah pa je bilo razvidno uresničevanje cilja povezovanja glasbene šole in osnovne šole (pouka predšolskih skupin in nauka o glasbi v glasbeni šoli z osnovnošolskim poukom glasbene vzgoje). Vzorčnim učnim nastopom so prisostvovali tudi bodoči razredni učitelji in bodoči predmetni učitelji glasbene vzgoje. Samoiniciativno so se jim pridruževali nekateri drugi pedagogi, skladatelji, literati in starši (Oblak, 2016).¹² O tem je poročal tudi Pavle Kalan v *Grlici*¹³ in poudaril, da so pozitivne praktične izkušnje eksperimentalnega pouka glasbene vzgoje vključene v predlog revidiranega učnega načrta za glasbeno vzgojo v osnovni šoli in da bodo pozitivni dosežki gotovo pripomogli k izdaji prepotrebnih učbenikov in priročnikov za učitelje glasbene vzgoje (Kalan, 1964/65).

Izdaja Priročnika za glasbeno vzgojo na nižji stopnji glasbenih šol (1968)

V skladu s smernicami, podanimi v resoluciji *Priporočilo za reformo glasbenega pouka* (1963), je bil leta 1966 v okviru drugih osnovnošolskih učnih načrtov revidiran tudi učni načrt za glasbeno vzgojo. Začel se je izvajati v šolskem letu 1966/67 in za učitelje je bilo

10 Iz nedatiranega tipkopisa (šolsko leto 1966/67 ?) je razvidno, da je Oblakova imela vzorne nastope – hospitacije za aktiv v 3. razredih in sicer 15. oktobra na OŠ Toneta Čufarja, 16. oktobra na OŠ Ledina in 17. oktobra na OŠ Prežihovega Voranca (Osebni arhiv Brede Oblak).

11 Nedatiran tipkopis (šolsko leto 1967/68 ?) kaže, da je imela 1. oktobra hospitacije razrednih učiteljev v 1., 2. in 3. razredu; 2. oktobra hospitacije učiteljev nauka o glasbi v 3. razredu; 4., 8. in 11. oktobra znova hospitacije razrednih učiteljev v 1., 2. in 3. razredu; 14., 15. in 16. oktobra enourne hospitacije učiteljev v 3. razredu na treh različnih osnovnih šolah, povezane s poprejšnjo obravnavo novega *Priročnika za glasbeno vzgojo na nižji stopnji glasbenih šol* (Bidovec - Oblak, Bole, 1968); 18., 22., 25 in 29. oktobra hospitacije razrednih učiteljev v 1., 2. in 3. razredu.

12 Njene vzorčne učne nastope so obiskovali mladinski književniki: Ela Peroci, Branka Jurca, Gitica Jakopin, France Bevk; skladatelji: Pavel Šivic, Vilko Ukmar, Primož Ramovš, Janez Bitenc, Robert Schollum; drugi pedagogi: dr. Stanko Gogala, Emilia Cassone, učitelji liceja v Vidmu; nekateri kolegi iz ZGBI: Živa Kraigher, Maks Jurca, Gita Mally, Gorazd Grafenauer (prim. Oblak, 2016, str. 18, 19). O hospitaciji Roberta Scholluma, avstrijskega skladatelja, dirigenta, pianista in vodje dveh oddelkov na dunajski Glasbeni akademiji (oddelka za interpretacijo samospetev in oratorijev ter oddelka za glasbeno vzgojo), v 3. razredu na OŠ Toneta Čufarja pri pouku glasbene vzgoje Brede Bidovec - Oblak je ohranjen tudi zapis v *Grlici* (prim. Jež, 1968/69, str. 5).

13 »Eden od najlepših dosežkov na območju zavoda za prosvetno pedagoško službo Ljubljana I je nedvomno uveljavitev zamisli novega koncepta glasbene vzgoje v nižjih razredih osnovne šole, ki se je porajala več let in je končno ob združenih naporih več strokovnjakov našla idealno uresničitev v eksperimentalnih razredih pod okriljem ljubljanskega zavoda za glasbeno in baletno izobraževanje. V dveh odlično pripravljenih seminarjih, ki jih je organiziral zavod za prosvetno in pedagoško službo, in ob hospitacijah se je seznanil z novimi oblikami širši krog učiteljstva. Ljubljano in njeno okolico je zajelo na tem področju živahno gibanje, ki vzbuja pozornost tudi v izvenzglasbenih krogih ...« (Kalan, 1964/65, str. 74).

organiziranih več izobraževalnih seminarjev, povezanih s stopnjo izobraževanja.¹⁴ Takratni predmetnik je namreč osnovnošolsko izobraževanje delil na nižjo stopnjo (1.–3. razred), višjo stopnjo (4.–6. razred), 7. in 8. razred pa sta bila obravnavana ločeno. Na nižji stopnji so glasbeni pouk izvajali razredni učitelji, na višji stopnji in v zadnjih dveh razredih osemletke pa predmetni učitelji glasbe. Ker so učitelji nenehno izražali tudi potrebno po novih učnih gradivih, s katerimi bodo lahko uresničevali zahteve revidiranega učnega načrta, je Breda Bidovec - Oblak svoje začetno delo v okviru eksperimentalnega pouka strnila v metodične zapise in jih leta 1968 v soavtorstvu z Janezom Boletom objavila v *Priročniku za glasbeno vzgojo na nižji stopnji glasbenih šol*¹⁵ namenjenem za delo v prvih treh razredih osnovne šole.

V priročniku je bilo uvodoma zapisano, da je priročnik nastal na podlagi praktičnih izkušenj pri eksperimentalnem pouku glasbene vzgoje in da obsega gradivo za delo do obravnave notnega zapisa. Vsebinsko vključuje »snov, ki naj bo temelj glasbene vzgoje, in metodične napotke v pomoč učiteljstvu.« (Bidovec - Oblak, Bole, 1968)¹⁶

Priročnik je bil strukturiran v tri poglavja: A Metodični napotki, B Ritmična besedila in C Pesemsko gradivo. Najobsežnejše je bilo prvo poglavje, v katerem so bili podani metodični napotki za sklope:

- *Obravnava pesmi* (izbira pesmi in učni postopki pri njenem učenju; izobrazba glasu s prvinami vokalne tehnike za otroke v povezavi z učnimi postopki pri pouku, primeri dihalnih vaj in vaj za vokalizacijo ter oblikovanje tona);
- *Estetsko oblikovanje pesmi* (napotki za estetsko oblikovanje pesmi z dvema podanima primeroma; spremljanje pesmi z instrumenti: s kitaro, klavirjem in Orffovim instrumentarijem; spremljanje pesmi z izraznimi gibi: obravnava gibalnih elementov stoje in sede ter načinov gibanja v prostoru, vse v povezavi z otrokovo razvojno stopnjo in danim vzorčnim primerom);¹⁷
- *Ritmična vzgoja* (oblike ritmičnega dela: ritmizacija besedila, ritmična spremljava besedila z lastnimi in ritmičnimi instrumenti ter z izraznimi gibi, ritmični odmev, ritmični dvogovor, prosta ritmična improvizacija ob danem

¹⁴ Revija *Grlica* je veliko pozornost namenjala tudi obvestilom in poročilom o izobraževalnih seminarjih. Tako je bilo npr. leta 1968 (let. XII, št. 2) objavljeno vabilo za seminar z naslovom *Za boljši glasbeni pouk*: »Novi učni načrt za glasbeni pouk v osnovni šoli, ki je začel veljati v lanskem šolskem letu, mnogo bolj smelo in jasno kot prejšnji nakazuje nove smernice in se v tem približuje najodobnejšim hotenjem na področju glasbene vzgoje. Učni načrt navaja vrsto poprej manj znanih oblik glasbenovzgojnega dela in, če želimo, da jih bo učiteljstvo pravilno uporabljalo, ga moramo z njimi temeljiteje seznaniti.« (-e.-n., 1968, str. 39). Mirjana Turel, pedagoška svetovalka za glasbeni pouk na Zavodu za prosvetno-pedagoško službo Ljubljana I, je zapisala: »Uvedba revidiranega učnega načrta, ki je uzakonila prizadevanja sodobne glasbene vzgoje in tudi nekatera dosedanja prizadevanja zavoda, je že letos pozitivno vplivala. Enotna navodila in podrobnejše rubrike za sestavo podrobnih učnih načrtov pa so metodično osvestila marsikaterega glasbenega učitelja, delo poteka zdaj bolj načrtno in enotno.« (Turel, 1968, str. 18)

¹⁵ Delo so recenzirali Marija Porenta, Miran Hasl in Pavle Kalan, priročnik pa je odobril republiški sekretariat za kulturo SRS pod št. 610-44/64 že 14. 12. 1966. Uporabljal se je vrsto let in bil leta 1980 ponatisnjen. Takrat je bil vrstni red soavtorjev spremenjen (Bole Janez, Breda Oblak: *Priročnik za glasbeno vzgojo na nižji stopnji osnovnih šol*), Oblakova pa je bila podpisana samo s tem priimkom.

¹⁶ Namesto uvoda; brez navedbe strani.

¹⁷ »Gibalne elemente in primere spremljave pesmi z izraznimi gibi so pod vodstvom prof. Žive Kraigherjeve sestavili pedagogi odd. za izrazni ples na Zavodu za glasbeno in baletno izobraževanje v Ljubljani.« (Bidovec - Oblak, Bole, 1968, str. 20)

ostinatu, prehod od podzavestnega k zavestnemu opazovanju ritma z vključitvijo prvih ritmičnih zlogov);

- *Melodična vzgoja* (oblike melodičnega dela: melodični odmev, melodično oblikovanje besedila, melodično dopolnjevanje, prosta melodična improvizacija, zavestno uvajanje v melodiko z vključeno obravnavo fonomimike in solmizacijskih zlogov,¹⁸ postopki uvajanja fonomimike in solmizacije ter praktične vaje za njeno utrjevanje, učenje nove pesmi z uporabo solmizacije in fonomimike in vzgoja posluha);
- *Uvajanje v poslušanje glasbe* (v tem najkrajšem sklopu je izpostavljen pomen zavestnega poslušanja glasbe, usmerjanja pozornosti učencev z opredeljevanjem poslušalskih nalog pred poslušanjem in njihovega aktivnega sodelovanja v razgovoru po posluhani skladbe);¹⁹
- *Zgradba učne ure* (uvodnim smernicam za oblikovanje učnih ur sledijo primeri učnih ur za 1. razred – tedenska učno vzgojna enota *Pomlad*, za 2. razred – tedenska učno vzgojna enota *Voda* in za 3. razred – tedenska učna enota ni navedena).

V podrobnih pripravah sta razvidni struktura in potek posamezne učne ure, ki je morala izpolniti želeni glasbeni in vzgojni smoter ter biti vsebinsko povezana s tedensko učno enoto. Vsaka učna ura je vključevala petje pesmi ter elemente ritmične in melodične vzgoje. V skladu z možnostmi je vključevala tudi druge vzgojno-izobraževalne prvine, vse pa je bilo povezano v zaokroženo celoto. Zahtevnost obravnavanih vsebin se je postopno stopnjevala.

Drugo poglavje priročnika vsebuje 25 ritmičnih besedil za 1. razred, 25 ritmičnih besedil za 2. razred in 28 ritmičnih besedil za 3. razred. Besedila so vzeta slovenske lirike za otroke (uganke, krajše pesmi, odlomki pesmi), iz slovenske ljudske zakladnice (izštevanka, šaljivke, reki), štiri ritmična besedila so podpisana kot avtorska,²⁰ eno pa kot soavtorsko.²¹ Ritmična besedila so omogočala medpredmetno povezovanje s slovenskim jezikom.

Tretje poglavje vsebuje pesemsko gradivo: 22 pesmi za 1. razred, 24 pesmi za 2. razred in 31 pesmi za 3. razred. V zbirki je razvidno, da so bili upoštevani splošni in glasbenorazvojni vidik učencev ter umetniški in estetski kriterij izbire. Dve pesmi za 1. razred je ustvaril Janez Bole (*Prvič v šoli, Sredi naše vasi*). Pesemsko gradivo vsebuje dela slovenskih skladateljev: Janeza Bitenca, Mire Voglar, Janeza Kuharja, Maksa Pirnika, Karola Pahorja, Pavla Kalana, Franja Luževiča, Albina Weingerla, Matije Tomca, Maksa Jurce, Slavka Mihelčiča, Marjana Kozine in Karla Jeraja. Velik del pesmarice temelji na slovenskih ljudskih pesmih (30 pesmi). V nabor pesmi za 3. razred so vključeni trije

18 Obravnavana področja melodične vzgoje so podkrepjena z notnimi primeri, obravnava fonomimike in solmizacije pa tudi z demonstracijskimi fotografijami (prim. Bidovec - Oblak, Bole, 1968, str. 39).

19 Glede na takratne tehnične možnosti so kot primerne oblike poslušanja navedene »skladbe v izvedbi učitelja ali učencev, radijske glasbene ure, gramofonske plošče, magnetofonski posnetki, obiski mladinskih koncertov itd.« (ibid., str. 43). Priporočena je povezava z glasbenimi šolami bodisi z obiski učiteljev in učencev iz glasbene šole pri pouku v osnovni šoli bodisi z obiski osnovnošolcev ob produkciji glasbenih šol.

20 V izdaji priročnika z leta 1968 samo z dekliskim priimkom: Breda Bidovec.

21 V isti izdaji podpisano Breda Bidovec - Janez Bole.

kanoni in skladba Josepha Haydna (*Jesensko listje*). V tem razredu je v pesemskem gradivu razvidna tudi povezava med naukom o glasbi in osnovnošolsko glasbeno vzgojo z vključenimi pesmimi Maksa Jurca iz *Solfeggia 1* (Jurca, Kalan 1964). Vključena pa je tudi pesem *Dedek Mraz*, ki so jo ustvarili učenci 2. razreda ZGBI.²²

Razvrstitev pesemskega gradiva v vseh treh razredih kaže na vpetost v potek šolskega leta od jeseni do poletja, vključujoč in upoštevajoč praznična obdobja ter vidnejše vsakoletne dogodke.

Pavel Kalan v knjigi *Med glasbo in besedo* (2005) navaja, da je leta 1968 kot redaktor skupaj z Mirjano Turel sodeloval pri izdaji dveh malih gramofonskih plošč v skupnem ovitku.²³ Na njih je bilo posnetih 22 otroških pesmi za učence 1. do 3. razreda osnovne šole. Plošči sta predstavljali zvočno dopolnilo k *Priročniku za glasbeno vzgojo na nižji stopnji osnovne šole* (Bidovec - Oblak, Bole, 1968). Sklepamo lahko, da sta pomenili izhodišče za kasnejše redno vključevanje zvočnega gradiva v didaktične komplete Brede Oblak za glasbeno vzgojo v osemletni in kasneje devetletni osnovni šoli. Avtorica pa je že v času eksperimentalnega pouka glasbene vzgoje izhajala iz aktivnega učenja glasbe. Gramofonske plošče je s pridom uporabljala pri poslušalskih dejavnostih v razredih, ki so učence vodile k hevrističnemu usvajanju glasbenih znanj. Hkrati je učencem tudi prek osebnih srečanj z glasbeniki omogočala spoznavanje različnih glasbenih poklicev, kar bi v danes opredelili kot avtentične oblike učenja. Tovrsten primer najdemo v prispevku Mirjane Turel *Vzorni nastopi*, objavljenem v 2. številki *Grlice* leta 1968. V njem z naslednjim zapisom predstavi učno uro Brede Bidovec v 3. razredu Osnovne šole Majde Vrhovnik v Ljubljani, v kateri je ta uporabila na novo izdano gramofonsko ploščo *Uspavanke in nagajivke*:

»Da bi bilo poslušanje plošče čim bolj aktivno, je bila ura zasnovana takole:

1. Pripovedovanje o nastanku plošče z živim sodelovanjem treh njenih oblikovalcev: producenta, skladatelja in izvajalca. Posebno mikavno je bilo sodelovanje dveh solistov otroškega zbora Pionirskega doma, Igorja in Alenke, ki sta pod vodstvom svojega dirigenta prof. Mira Kokola v živo predstavila svojim vrstnikom v razredu nekatere pesmi ali samo solistične dele s plošče, pomagala pri učenju nove pesmi v metodičnem postopku z igro odmeva in končno pela skupaj novo pesem.
2. Poslušanje in analiza plošče glede na znane pesmi in izvedbo.
3. Petje znanih pesmi ob plošči z namenom približati se tej interpretaciji.
4. Učenje nove pesmi KRIŽ KRAŽ s plošče z ritmično in melodično analizo pesmi.
5. Spremljanje nove pesmi z ritmičnimi inštrumenti.
6. Poleg plošče, ki traja 10 minut, in njenih ustvarjalcev (skladatelj Janez Bitenc, izvajalec otroški zbor Pionirskega doma z dirigentom Mirom Kokolom) so bila za to uro uporabljena še sredstva: ritmični instrumenti. Pesmarica USPAVANKE IN NAGAJIVKE (uredil Janez Bitenc, ilustrirala

22 Pesem *Dedek Mraz* je doživela predtem še dve objavi: v reviji *Najdihojca* (24.12.1964) in v zbirki *Pesmi za otroški in mladinski zbor*, izdani ob Tretjem srečanju mladih pevcev v Pionirskem domu v Ljubljani. Prim. Kokol, Turel (1967), str. 63.

23 Založnik gramofonskih plošč je bila Mladinska knjiga.

Marlenka Stupica, izdala MK) ter literatura o gramofonski plošči v 2. in 4. številki PIONIRJA 1967/68.« (Turel, 1968, str. 26)²⁴

V osebnem arhivu Brede Oblak je v okviru sklopa sedmih nedatiranih tedenskih učno vzgojnih enot ohranjen tipkopis enote, v kateri je bil vzgojni smoter *Poslušanje glasbe*. Učenci so spoznali počasno, nežno uspavanko in hitro, veselo pesmico ter usvojili pojme zbor, gramofonska plošča, povedati pesem in peti pesem. Poslušali so dve skladbi s prej omenjene plošče *Uspavanke in nagajivke: Taščica, mavčica in Tomdidli daja*.

V *Priročniku za glasbeno vzgojo na nižji stopnji osnovne šole* pa je predvajanje glasbe z gramofonske plošče predstavljeno v primeru učne ure za 2. razred. Tedenska učno-vzgojna enota se začne s poslušanjem skladbe Sinding: *Pomladno žuborenje*. Sledi vodeni pogovor učitelja z učenci, v katerem učitelj pomaga učencem uganiti vsebino in določiti naslov skladbe. Po pogovoru učenci skladbo še enkrat poslušajo in skušajo slediti njeni vsebini.²⁵ V skladu s povečano produkcijo gramofonskih plošč, ki jih je izdala Mladinska knjiga, sklepamo, da jih je Breda Oblak čedalje bolj vključevala v učne ure tudi v vseh višjih razredih, v katerih je potekal eksperimentalni pouk glasbene vzgoje.

Zaključek eksperimentalnega pouka glasbene vzgoje

Poteka eksperimentalnega pouka glasbene vzgoje v višjih razredih osnovne šole dostopna literatura in viri ne opisujejo. O njegovi celotni zelo uspešni realizaciji priča podeljena nagrada Temeljne izobraževalne skupnosti RS, ki jo je Breda Oblak prejela leta 1971 ob izteku osemletnega projekta. To je bilo najvišje priznanje na področju izobraževanja, Oblakovi pa je bila podeljena na podlagi predloga, ki so ga s spremno dokumentacijo podali učitelji in ravnatelji šol. Ohranjeni sta dve poročili razrednih učiteljic, v katerih razredih je Breda Oblak izvajala eksperimentalni pouk glasbene vzgoje.

Tatjana Kristanova, učiteljica 3. razreda OŠ Prežihov Voranc, je v nedatiranem poročilu zapisala:

»Tov. Breda Oblak je poučevala glasbeni pouk v šolskem letu 1963/64 in 1964/65 v 1. in 2. razredu na tukajšnji šoli – os. šola Prežihovega Voranca, pri tov. Dani Hafner in Fridi Zomer. Obe tovarišici sta že upokojeni. Jaz sem pouk spremljala na vseh nastopih tov. Oblakove. Takrat sem poučevala 2. raz., na isti šoli, in so me zanimale nove metode glasbenega pouka, kajti med vojno nisem na učiteljišču

24 Mirjana Turel je v prispevku predstavila še učno uro Brede Bidovec v 4. razredu OŠ Majde Vrhovnik, v kateri so učenci spoznavali glasbene instrumente z glasbeno pravljico Peter in volk Sergeja Prokofjeva; učno uro, ki jo je izvedla Tatjana Požar v 7. razredu na OŠ Oskarja Kovačiča v Ljubljani in se je navezovala na uporabo gramofonske plošče *Čudoviti svet glasbil*; ter učno uro v 7. razredu na OŠ Prežihovega Voranca v Ljubljani v izvedbi učitelja Martina Žgajnarja. Ob tem citira vtise Ivana Bizjaka, zastopnika Mladinske knjige, ki je prisostvoval vzornim nastopom na dveh šolah. Zapisal jih je v članku *Zgleden šolski pouk ob gramofonskih ploščah*, objavljenem v prilogi Mladinske knjige v *Delu in v Prosvetnem delavcu* 31. januarja 1968. »'Učni uri sta bili primera zglednega pouka z uporabo gramofonskih plošč, ki zadnja leta hitro utira pot na razredni in predmetni stopnji osnovne šole. Metoda dela zavoda za prosvetno pedagoško službo Ljubljana in sodelovanje z Mladinsko knjigo, v tem primeru z njenim oddelkom za izdelovanje gramofonskih plošč, bodo gotovo žele lepe uspehe v učni praksi, ki je bila pred kratkim prav pri glasbenem pouku komaj senca tega, kar smo videli na osnovnih šolah Oskar Kovačič in Majda Vrhovnik v Ljubljani.'« (Turel, 1968, str. 26)

25 Prim. Bidovec - Oblak, Bole, 1968, str. 49.

dobila ničesar. Z zanimanjem sem sledila pouku in priznati moram, da so mi nastopi, ki jih je imela tov. Oblakova, še danes temelj in vir mojega poučevanja, ne le v 2. ampak tudi v 3. razredu. Opravila je veliko in nadvse koristno delo.»

(Rokopis. Osebni arhiv Brede Oblak)

Učiteljica Maca Kalinova je 12. januarja 1971 podala naslednje poročilo:

»Profesorica Breda Oblakova je učila v dveh mojih četrth razredih skozi vse leto, v enem tretjem pa šele koncem šolskega leta. Učenci so se je vsakič sproti prisrčno razveselili in bili ob uri srečni.

Vsaka ura je bila pripravljena do poslednje podrobnosti, nikoli ni česa zmanjkovalo, niti ostajalo.

Tako so bili učenci ves čas pozorni, izredno delavni in zato seveda disciplinirani. Bili so na kakršenkoli način vedno zaposleni.

Učili so se radi, ker so bile ure metodično dovršeno pripravljene in zato večini snov vedno razumljiva.

Naučili so se toliko, da je človek včasih osupnil, kako more otrok v tej starosti toliko razumeti in se naučiti o glasbi.

Maca Kalinova, takratna razredničarka»

(Tipkopis. Osebni arhiv Brede Oblak)

Zainteresiranost učencev in njihovo aktivno sodelovanje pri pouku je dajalo potrditev in spodbudo za nadaljnje delo tudi Bredi Oblak: *»V osemletnem obdobju, ki sem ga intenzivno preživljala v eksperimentalnih razredih, sem občutila veliko zadovoljstvo. Veselila sem se vsakokratnih srečanj in velikih učnih dosežkov, ki so izstopali v razvitih glasbenih sposobnostih, interesih in ustvarjalnosti učencev.»* (Oblak, 2008, str. 53)

Osemletni projekt – eksperimentalni pouk glasbene vzgoje – je bil voden kot akcijska raziskava. V skladu s takratnimi znanji še ni bil ustrezno znanstveno metodološko voden in evalviran. *»Učni dosežki so tako ostali na ravni posameznih izdelkov učencev, pisnih izjav in pričevanj, ki so se nanašala na visoko oceno razvitosti glasbenih sposobnosti, izvajalske senzibilnosti, delovne discipline, zbranosti, usmerjenosti v ustvarjalnost, socializiranosti, učne uspešnosti. /.../ Dosežki eksperimentalnega projekta so pustili sledi v nadaljnjem razvoju slovenske glasbenopedagoške prakse in teorije, s tem, da so se v naslednjih desetletjih specifično nadgrajevali v različnih smereh.»* (Oblak, 2016, str. 19)

Sklep

Longitudinalni eksperimentalni pouk Brede Oblak je unikum v slovenski glasbeni pedagogiki ne le v vsebinskem in organizacijsko-izvedbenem pogledu, temveč zaradi izjemnega daljnosežnega vpliva njegovih rezultatov na razvoj glasbenodidaktične prakse, teorije in znanosti. Na prvem mestu navedena praksa ni naključna in izraža avtoričin izhodiščni pristop aktivnega glasbenega učenja prek avtentičnih nalog pri izvajanju, ustvarjanju, poslušanju in izkustvenem usvajanju znanj na različnih področjih glasbenega jezika. Breda Oblak je praktične rezultate najprej povezala z metodiko glasbenega pouka, to pa je nadalje preobrazila in nadgradila v sodobno glasbenodidaktično teorijo, ki

upošteva splošne in glasbenorazvojne značilnosti učencev. Njen model učne ure kot kompozicije glasbenih dejavnosti ostaja vzor še dandanes, prav tako tudi njen koncept medpredmetnega povezovanja. Na rezultatih njenega dela so temeljile vse nadaljnje prenovе učnih načrtov za glasbeni pouk v osnovnem šolstvu ter za predšolske programe, nauk o glasbi in solfeggio v glasbenih šolah.

Glasbenodidaktično teorijo, izhajajočo iz spoznanj in dosežkov eksperimentalnega pouka, je utemeljila v priročnikih za učitelje kot sestavnih delih didaktičnih kompletov za glasbeno vzgojo, izdanih za celotno osemletno osnovno šolo (1983–2000). Z didaktičnim kompletom, ki je vključeval delovni zvezek za učence, priročnik za učitelje in zbirko zvočnih posnetkov (sprva na kasetah in kasneje na zgoščenkah), je postavila standard učnih gradiv za osnovnošolsko glasbeno vzgojo in bila hkrati zgled drugim predmetnim področjem. Z uvedbo devetletne osnovne šole je didaktične komplete za glasbeno vzgojo ponovno posodobila in jih izdala v letih 1999–2004. V priročnikih za učitelje je razvidno, da je nekdanjo metodiko glasbene vzgoje nadgradila in jo razvila v didaktiko glasbe.

Ko jo je po koncu eksperimentalnega pouka leta 1971 profesionalna pot vodila na področje višjega in visokošolskega izobraževanja, je svoje znanje posredovala številnim generacijam bodočih razrednih učiteljev in učiteljev glasbe. Didaktiko glasbe je v slovenskem okolju povzdignila na znanstveno raven, najprej kot prva doktorandka (1987) na področju glasbene pedagogike, kasneje pa kot so snovalka in izvajalka doktorskega študija glasbene pedagogike ter mentorica magistrandom in doktorandom.²⁶

Izkušnje in rezultati eksperimentalnega pouka so Brede Oblak vodili pri snovanju učnih načrtov za glasbeno vzgojo najprej v osemletni in kasneje v devetletni osnovni šoli. V ospredje je vedno postavljala avtentično učenje s prepletom glasbenih dejavnosti in vsebin, doseganjem glasbenih ciljev ob hkratnem vključevanju medpredmetnih povezav, uporabo novih tehnoloških sredstev in upoštevanjem načel individualizacije in diferenciacije. Na rezultatih njenega dela so temeljile vse nadaljnje prenovе učnih načrtov za glasbeni pouk v osnovnem šolstvu in v glasbenem šolstvu (predšolska glasbena vzgoja, glasbena pripravnica, nauk o glasbi in solfeggio). Analiza in interpretacija dosežkov eksperimentalnega pouka Brede Oblak ne pomenita le prispevka k razvoju didaktike glasbe v preteklosti, temveč odpirata didaktiko glasbe tudi v prihodnost.

²⁶ V letih 1995–2016 je pod mentorstvom oz. somentorstvom dr. Brede Oblak znanstveni magistrski študij zaključilo 19 magistrandov (Branka Rotar Pance, 1994; Darinka Škerjanc Žager 1995; Barbara Sicherl - Kafol, 1995; Irminka Rakun, 1996; Rudi Pančur, 1997; Vinko Šorli, 1999; Milka Ajtnik, 1999; Bogdana Borota, 2002; Nina Venier Zalokar, 2002; Katarina Habe, 2002; Lučka Winker Kuret, 2004; Mojca Koban Dobnik, 2004; Jasmina Tomšič, 2006; Manica Habjanič Gaberšek, 2007; Špelca Kasesnik, 2007; Franc Žugelj, 2008; Vlasta Lokar Lavrenčič, 2011; Podboršek Marko, 2013; Mateja Prem, 2016) in 9 doktorandov (Mirko Slosar, 1996; Olga Denac, 1998; Franc Križnar, 1999; Branka Rotar Pance, 1999; Barbara Sicherl - Kafol, 1999; Katarina Habe, 2006; Barbara Fritz - Smolej, 2007; Bogdana Borota, 2008, Darinka Novak Jerman, 2016).

Literatura

Bidovec - Oblak, Breda; Bole, Janez (1968). *Priročnik za glasbeno vzgojo na nižji stopnji osnovnih šol*. DZS: Ljubljana.

Bitenc, Janez (1968): Za tesnejšo povezavo z osnovnimi šolami. *Grlica*. Let. XII, št. 2, str. 40–41.

Bole, Janez (1964/65): Razprava. Janez Bole. *Grlica*. Let. X, št. 4–5, str. 75.

Bole, Janez, Oblak, Breda (1980): *Priročnik za glasbeno vzgojo na nižji stopnji osnovnih šol*. 2. natis. Ljubljana: DZS.

Budna, Tea (b.d.). Oddelek za muzikologijo FF UL. [Http://muzikologija.ff.uni-lj.si/wp-content/uploads/2016/03/UN_AIK_DIPL.pdf](http://muzikologija.ff.uni-lj.si/wp-content/uploads/2016/03/UN_AIK_DIPL.pdf) (obiskano 12. 10. 2017)

Budkovič, Cvetko (1964/65). Občni zbor Društva glasbenih pedagogov Slovenije. *Grlica*. Let. X, št. 4–5, str. 81–83.

-e -n (1968). Za boljši glasbeni pouk. *Grlica*. Let. XII, št. 2, str. 39.

J. J. (1966). Zavod za glasbeno in baletno izobraževanje, *Grlica*. Let. XI, št. 1–2, str. 27.

J. H. (1968/69). Bilten ZPPS. *Grlica*. Let. XIII, št. 1, str. 11–12.

Jež, Jakob (1968/69). Obisk Roberta Scholluma. *Grlica*. Let. XIII, št. 1, str. 5–7.

Jurca, Maks, Kalan, Pavle (1964). *Solfeggio I*. Ljubljana: DZS.

Kalan, Pavle (2005). Med glasbo in besedo. Ljubljana. KD Glasbena matica.

Kalan, Pavle (1964/65). Nekateri problemi, dosežki in naloge slovenske glasbene pedagogike. *Grlica*. Let. X, št. 4–5, str. 72–74.

Kokol, Miro (ur.), Turel, Mirjana (ur.) (1967). *Pesmi za otroški in mladinski pevski zbor*. Tretje srečanje mladih pevcev. Ljubljana: Pionirski dom Ljubljana. Oddelek za glasbeno vzgojo. Zavod za prosvetno-pedagoško službo Ljubljana.

Oblak, Breda (2016). Narativni izraz poti skozi glasbeno šolstvo. V: *Javno glasbeno šolstvo na Slovenskem : pogledi ob 200-letnici*. Tematska številka. Glasbenopedagoški zbornik Akademije za glasbo v Ljubljani. 25. zv. Ljubljana: Akademija za glasbo, str. 9–24.

Oblak, Breda (2008). Spremenjeni »Modus vivendi«, čas za razmišljanje in refleksije : pogovor z dr. Bredo Oblak ob njenem življenjskem jubileju. *Glasba v šoli in vrtcu : revija za glasbene dejavnosti v vrtcu, za glasbeni pouk v osnovnih, srednjih in glasbenih šolah ter za zborovstvo*, leto 13, št. 1, str. 49–56.

Osebni arhiv Brede Oblak.

Osebni pogovor z Bredo Oblak. Ljubljana, 29. 9. 2017.

Priporočilo za reformo glasbenega pouka (1963). *Grlica*. Let. IX, št. 1, str. 2–8.

Rotar Pance, Branka (2002a). Vizualizacija v *Glasbenih slikanicah* Brede Oblak. *Glasbeno-pedagoški zbornik Akademije za glasbo v Ljubljani*. Zv.4, str. 26–32.

Rotar Pance, Branka (2002b). Bibliografija Brede Oblak. *Glasbeno-pedagoški zbornik Akademije za glasbo v Ljubljani*. Zv.4. str. 99–108.

Smole, Branka (2015). Dr. Breda Oblak, častna občanka Jesenic. *Notko*. Let.6. št. 6. str. 2–4.

Turel, Mirjana (1968). Vzorni nastopi. *Grica*. Let. XII, št. 2, str. 24–28.

Winkler Kuret, Lučka (2006). *Zdaj je nauka zlati čas. Glasbeni učbeniki na Slovenskem od srede 19. stoletja do sedemdesetih let 20. stoletja*. Nova Gorica: Educa, Melior.

Summary

The modern Slovene music didactics and the concept of active learning in the framework of primary-school music education originate in Breda Oblak's experimental music education. It started in the school year 1963/64 as a longitudinal project which connected music schools with general education. The aim of the project was to radically reform primary school music education and to develop a new concept of music education lessons and teaching methods. The initial project group which consisted of two teachers, Breda Oblak and Tea Budna, and two advisers, Pavle Kalan and Janez Bole, planned to carry out experimental lessons in eight primary schools in Ljubljana. Breda Oblak covered four of them: the Prežihov Voranc Primary School, the Tone Čufar Primary School, the Majda Vrhovnik Primary school and the Ledina Primary School. Due to changes in the organisation, brought about by a reduction in the number of the project group members as well as the introduction of higher grades with every school year, only Breda Oblak carried out the project in all eight grades of primary school. She concluded with the project in the school year 1970/71 at the Tone Čufar Primary School and received the Educational Community Award, the highest award in the field of education at the time. Right from the beginning of the experimental education project, Breda Oblak was in charge of lesson planning. Her meticulously written lesson plans enable a full reconstruction of the lessons even today. The lessons are based on experiential learning which occurs through a sensible intertwining of performing, listening and creating activities. Careful selection of musical contents shows that the author took into consideration holistic approach to music education, pupils' musical developmental characteristics and the need of a quality cross-curricular teaching. The concepts of lessons, as designed in lesson plans, were tested in practice by the author herself. Her lessons were always open to visiting groups of teachers, future teachers, but also other experts, including writers and composers, as well as the interested parents. The preserved documentation demonstrates that hundreds visited her experimental lessons in the course of the project. Regular teachers of the classes included in the experimental education wrote reports stating that Breda Oblak's music education had been inspiring for pupils who had enjoyed it and had learned a lot.

The new concept of music education was first written about in the *Manual for music education in lower grades of primary school (Priročnik za glasbeno vzgojo na nižji stopnji osnovnih šol)* (1966), published in co-authorship of Breda Bidovec – Oblak and Janez Bole. Between 1983 and 2000, Oblak published an upgraded manual in the form of didactic packs for all eight grades of primary school. The packs, which included a pupil's workbook, a teacher's manual and a collection of recordings (first on tapes and later on CDs), set the standards for music education learning materials and served as an example for other subject areas. With the introduction of a nine-year primary school, Oblak updated the music education didactic packs again and published them between 1999 and 2004. Teacher's manuals show how she upgraded the former music education teaching methods, developing them into didactics of music. Later, when her professional path led her to the area of higher education, she shared her knowledge with numerous generations of future music education teachers. As the first to obtain a doctoral degree in music didactics and later as the designer and implementer of the doctoral study in music education as well as mentor to MA and PhD students, she raised the Slovene music didactics to scientific level.

Experience and results obtained in the experimental music education also guided Breda Oblak in her development of music education curricula, first for the eight-year and later for the nine-year primary school, where she always put authentic learning through intertwining activities and contents, attainment of musical objectives while introducing interdisciplinarity, the use of new technologies and observance of the principles of individualisation and differentiation to the forefront. All the following reforms of music education curricula, for primary schools as well as for music schools (pre-school music education, music preparatory, music theory and *solfeggio*) have been based on the results of her work. Therefore, analysis and interpretation of Breda Oblak's experimental music education achievements surpass the dimensions of the past contributions to the development of music didactics, opening it up also towards the future.

Slika 1. Učenci 1. razreda OŠ Majde Vrhovnik z razredno učiteljico Marijo Porenta na začetku eksperimentalnega pouka glasbene vzgoje v šolskem letu 1963/64.

Vir: Osebni arhiv Brede Oblak.

Slika 2. Učenci 1. razreda OŠ Ledina v šolskem letu 1963/1964 z Bredo Bidovec (na levi strani) in razredno učiteljico Vido Blažko (v sredini).

Vir: Osebni arhiv Brede Oblak.

Slika 3. Breda Bidovec (levo) in razredna učiteljica Vida Blažko (v sredini) z dečki 1. razreda OŠ Ledina (1963/64).

Vir: Osebni arhiv Brede Oblak.

Slika 4. Drugo leto eksperimentalnega pouka (1964/65): učenci 2. razreda OŠ Ledina z Bredo Bidovec - Oblak (levo) in razredno učiteljico Marijo Cvetko (v sredini).

Vir: Osebni arhiv Brede Oblak.

Slika 5. *Peto leto eksperimentalnega pouka glasbene vzgoje (1967/68): učenci 5. razreda OŠ Toneta Čufarja z razredničarko M. Tramše.*

Vir: Osebni arhiv Brede Oblak.

Slika 6. *Izdelovalec malih glasbil v okviru eksperimentalnega pouka glasbene vzgoje na OŠ Toneta Čufarja (b. d.).*

Vir: Osebni arhiv Brede Oblak.

Slika 7. Uganka in Dedek Mraz – skladbi učencev, objavljeni z uvodnim komentarjem o delovanju in metodah ustvarjanja pri glasbenem pouku Brede Bidovec - Oblak, v katerih so razvidni dosežki njenega kombiniranega dela v okviru eksperimentalnega pouka glasbene vzgoje v osnovni šoli in poučevanja nauka o glasbi na Zavodu za glasbeno in baletno izobraževanje v Ljubljani.

Iz razredov glasbene učiteljice Brede Bidovec-Oblak smo dobili naslednji dve pesmici, ki sta rezultat večletne sistematične sodobne glasbene vzgoje in premišljenih metodskih prijemov v spodbujanju otroške domiselnosti in v sproščanju otroka od prve glasbene ure naprej. Obe kompoziciji sta kolektivno delo, besedilo pa je k prvi prispeval pesnik, k drugi pa ves razred. Značilno za melodično je pentatonsko obeležje, ki ga priporoča učni načrt kot melodično izhodišče za zavestno glasbeno delo. UGANČKO je skomponiral razred, ki ga vodi prof. Bidovčeva že četrto leto in ki je pripravil številnim učiteljem neopozabne hospitacijske ure. Učenci so sami dodali vprašanja "Kaj je to? Kaj je to? Kaj le, kaj bo to?" V prvi šolski uri so jo uglasbili, v drugi pa so jo uredili in zapisali z notami.

UGANKA
(Jote Smit)

4. a razred osnovne šole Majde
Majde Vrhovnik v Ljubljani;
šolsko leto 1966-67

Gibko, živivo

- 62 -

DEDEK MRAZ pa je že slavna pesmica. 24. dec. 1964 jo je na prvi strani objavila Najdihojca svojim bralcem kot darilo učencev 2.a razreda Zavoda za glasbeno in baletno vzgojo v Ljubljani. Nastala je ob utrjevanju dvodobnega takta in novega tona Fa, ki se previdno pojavi v srednjem delu, v prvem in zadnjem delu pa prepričljivo vlada pentatonska. Kompozicijski postopek je bil takle: V pričakovanju Dedka Mraza so najprej spesnili besedilo, potem so ga ritmično uredili in končno opremili z melodijo. Konec, oziroma dokončno obliko – tako rekoč piko na "i" – pa ji je dal skladatelj Jakob Jež, ko so mu pesmico pokazali.

DEDEK MRAZ

2. a razred Zavoda za
glasbeno in baletno
izobraževanje
v Ljubljani 1964.

Gibko

- 63 -

Vir: Kokol, Miro (ur.), Turel, Mirjana (ur.) (1967). *Pesmi za otroški in mladinski pevski zbor*. Tretje srečanje mladih pevcev, str. 62, 63.

Slike 8, 9, 10. Podrobna pisna priprava Brede Bidovec - Oblak za pouk glasbe v 1. razredu, kot del gradiva za seminar (b. d.).

10

Podrobna priprava za pouk glasbe
v 1. razredu.

Tedenska učno vzgojna enota:
Povezava mesta z vasjo.

Potek ure:

1. Uvod - ponovitev in utrjevanje pesmi „Ura“ (J. Bitenc)
 - a) Navajanje na pravilno izvajanje posameznih elementov petja, dikciji, fraziranje, intonacija, lep ton, dinamika i.t.d.
 - b) Razgovor o vsobini pesmi in prehod na učno - vzgojno enoto: Jurček se zelo rad potopa po mestu. Vabijo ga lepe izložbe, ogledujejo si visoka strnjene hiše, hodi po pločnikih, gleda promet na ulicah in še posebej na križiščih. Ko se Jurček vrne domov, je zelo utrujen. Še huje pa je to, da se mamica in očka jezita, ker sta bila v skrbeh zanj. Tudi stara, dobre ure je huda na Jurčka, ker ve, da bo od utrujenosti tako trdno spal, da se zjutraj ne bo mogel pravočasno zbuditi in bo zato zamudil pouk. Stara ura se ni zmotila. Jurček zjutraj težko vstane; teči mora vso pot, da pride pravočasno v šolo. Potem pa še ta križišča, kjer mu semafor zapre pot.
2. Ritimiziranje pesmi „Semafor“
 - a) Ritmična deklamacija besedila.
 - b) Spremljanje pesmi s poskvanjem, n. pr.:
Jurček teče, teče v šolo i.t.d.
 1. ↓ ↓ ↓ ↓
 2. ↓ ↘ ↓ ↘

12

- a) vdih-dolg izdih na š —
Vlak se ustavi, Jurček more izstopiti. Proko travnikov in polj jo ubere proti sbrčevi domačiji. Misli le na dvorišče, kjer ga bodo pričakovale goske, putke, kuža in drugo živali, za katero bo Jurček med počitnicami skrbel.

4. Vaje za oblikovanje glasu:

Ko ga goske in putke zagledajo, ga takole pozdravijo:

a) Ga, ga, ga, Jurček je doma!

b) koko koko koko dak, Jurček je že cel ju_nak!

(Otroke navajamo na pravilno oblikovanja vokalov a in o).

5. Učenje nove pesmi: „Prvo leto služim.“

- a) Razlaga besede:
Ker je Jurček pridno skrbel za živalice, mu je stric podaril vsako leto eno izmed njih. V prvih počitnicah je zaslужil koklijo s piščančki. Jurček jo je imenoval: „Špiklja - špoklja.“ Drugo leto je dobil račko, tretje leto pa gosko krivonosko.
- b) Ponazoritev s sliko -
- c) Memoriranje besedila -
- d) Učenje pesmi (po frazah).

11

3. Jurček teče, teče v šolo, zjutraj pozno vstal je, joj,

c) Spremljanje pesmi z otroškimi glasbili

Palčice Palčice

Boben Boben

Jurček teče, teče v šolo, zjutraj pozno vstal je, joj,

Palčice Palčice

Činole Činole

Ko pa pride do križišča, rdeče luč za svebi: Stoj!

Tamburin Tamburin

Triangel Triangel

Je zna Jurček vanjo gleda; Nimam časa stati tu!
Pomežikne luč ru_mena in ta_ko le re_če mu:

Palčice Palčice

Tamburin Tamburin

Triangel Triangel

Činole Činole

Boben Boben

„Malo še po_tr_pi, glej, luč ze_le_na, brž na_prej!“

3. Dihalne vaje:

Jurček komaj čaka počitnic, ko se bo popotjal z vlakom na določlo. Medžnjo napeto poslušá sôpihanje lokomotivo. Posnemajmo lokomotivo:

- a) vdih - kratki izdih šu, šu, šu, šu, Ko se bliža vlak postají, zapiha počasneje.

Vir: Osebni arhiv Brede Oblak.

Slika 11. *Dr. Breda Oblak na prvem dnevu simpozija Izzivi sodobne glasbene pedagogike, posvečenega njenemu življenjskemu jubileju (UL, Akademija za glasbo, 15.11.2017).*

Foto: Tina Bohak

Slika 12: *Dr. Breda Oblak (v ospredju) s sodelavci z UL Akademije za glasbo ob sklepu simpozija Izzivi sodobne glasbene pedagogike (od leve proti desni: mag. Bernarda Rakar, dr. Katarina Habe, dr. Tina Bohak, dekan prof. Marko Vatovec, dr. Branka Rotar Pance in dr. Darja Koter).*

Vir: Arhiv simpozija *Izzivi sodobne glasbene pedagogike*.